

לבעינה של תורה

שיחות שנמסרו בבית המדרש על ידי ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א

שיחה תקלא
כ"ט באייר תשפ"ה
פרשת "במדבר"

”וְקִדְשְׁתֶּם הַיּוֹם וּמָחָר”

ימי ההכנה לחג מתן תורה

בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַּר סִינַי, ועל כך אומר רש"י:
”מהו 'בַּיּוֹם הַזֶּה'? שיהיו דברי תורה חדשים עליך
כאלו היום ניתנו”. ביום זה עם ישראל התחיל
בתהליך קבלת התורה עד ליום מתן תורה עצמו,
שיבוא עלינו לטובה ביום שני הקרוב. אנחנו כה
מחכים ליום זה. ההרגשה
שמרגישים בישיבה בליל חג
השבועות, ליל חג מתן תורה,
מיוחדת מאוד. בליל שבועות
טועמים בישיבה מאור התורה
הגדול, ולהרגשתי זהו אור
הגדול אף יותר מזה שחווינו
בבית מדרשנו בליל יום
ירושלים.

בעלות השחר של יום שני הקב"ה יהיה כאן וייתן תורה

”וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְכָאֲצִיאֵנוּ”

רבי ישעיהו הלוי הורוביץ חיבר את אחד מספרי
העבודה החשובים - 'שני לוחות הברית', המכונה
'השל"ה', ובו הוא כתב דבר נפלא⁵: **”חל עלינו חובת
התפילה ובקשה להשם יתברך בכל צרכינו, כי הכל
מאתו יתברך”** - בין אם מדובר בצורך להספיק
לאוטובוס, להצליח להקים בית או כל צורך אחר.

”בָּאוּ מִדְבַּר סִינַי”

בערבו של כל ראש חודש מחודשי השנה עורכים
יום כיפור קטן¹ (מלבד ארבעה חודשים שראשי
התיבות של שמותיהם הוא חטא"ת - חשוון, טבת,
אייר, תשרי).

זהו דבר פלא שמלמדת אותנו
היהדות - אחת לפרק זמן של
שלושים יום יש לערוך חשבון
נפש, ולא רק בערב ראש שנה
או ערב יום הכיפורים². כך
נוהגים גם ביום זה - ערב ראש
חודש סיוון³.

ביום א' בסיוון הגיע עם ישראל
למדבר סיני, כאמור⁴: **”בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי...**

¹ עיין פרי חדש, סימן תי"ד ד"ה יש: "יש אנשי מעשה שנוהגים להתענות
כל ערב ראש חודש בשביל מיעוט הירח. ומטו משמיה דמהר"ם
קורדוירו ז"ל שהיה קורא אותו 'כפור קטן', לפי שבו מתכפרין עוונות
של כל החדש".

² עיין חמדת ימים, ראש חודש, פרק א, אות כב: "כי ערב ראש חודש
הוא יום כפור קטן", על כי הוא יום כולל כל החודש וזמן כפרה לכל
היא".

³ עיין זכרון יהודה - מנהגי מהר"ם א"ש (תלמיד החתם סופר), עמוד
עח, אות קנח: "בערב ר"ח סיון היה לו יום התענית ביתר שאת
מבשאר ערב ר"ח... וצריך הכנה בתשובה ובתפילה ובתענית קודם יום
הקדוש יום מתן תורתנו, אולי נזכה לקבל חלקנו בתורה הקדושה,
ואולי נזכה להיות מבני היכלא דמלכא". עיין עוד מנהגי החתם סופר,
פרק יב, אות א.

⁴ שמות, פרק יט, פסוק א

⁵ של"ה, מסכת תמיד, נר מצווה, אותיות קלא-קלב

”מִשְׁפָּטֵיהֶם עִמָּדֵי הַיּוֹם”

‘השל”ה’ כותב במקום אחר בנוגע לחג השבועות:⁶
”כי היום הקדוש הזה הוא יומא דדינא” - חג
 העצרת הוא יום הדין. הוא על כך באמצעות ציטוט
 מדבריו של ה’תולעת יעקב’ - רבי מאיר אבן גבאי,
 אחד מהמקובלים הקדמונים - אותם שמענו רבות
 מרבנו הגדול רבי יעקב כ”ץ שליט”א: **”ודע, כי כמו
 שבראש השנה רצה הקדוש ברוך הוא להשגיח
 ולדרוש מעשה בני האדם, כי הוא יום הבריאה
 הראשונה וחידוש העולם, וכמו שתקנו לומר ‘זה
 היום תחלת מעשי’ כדברי רבי אליעזר שאמר:⁷
 ‘בתשרי נברא העולם’ - כן רצה ביום מתן תורה
 שהוא מורה על חידוש העולם”** - שהלוא העולם
 כולו תלוי ועומד עד שתזרק בו נשמתו שהיא
 התורה,⁸ **”להשגיח ולדרוש על מעשה העולם,
 ולדון על פירות האילן, כדאיתא בפרק קמא דראש
 השנה”⁹: ‘בארבע פרקים העולם נידון וכו’, בעצרת
 על פירות האילן”**.

בפשטות הכוונה היא לפירות הגדלים על עצי
 הפרי, וכנראה שאכן כך הוא. עם זאת, פירותיו
 העיקריים של האדם בעולם הם מעשיו הטובים
 וצאצאיו. רכושו יתבזבז לאחר מותו, אבל המעשים
 הטובים והצאצאים הם הם הפירות האמיתיים
 שהאדם יניב בחייו. **”וכבר ביארנו, כי הפירות ההם
 הם הנשמות הפורחות מאילנו של הקדוש ברוך
 הוא, והעולם נידון ביום זה על התורה שנתנה בו
 שבטלו עצמם ממנה, והוא אמרם ‘על פירות האילן’
 - בלא השלימם בתורה ובמצוות כראוי”**.

”וְהָיוּ נִכְנִיִּים לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי”

אני הקטן רוצה לומר, על משקל דבריו של
 המקובל הגדול, שלבי אומר לי שהימים שבין ראש
 חודש סיוון עד ליום מתן תורה, הם כמו עשרת ימי

**”על כן, בכל מה שיצטרך האדם, בכל עת ובכל
 שעה, ירגיל על לשונו תפלה קצרה להשליך על ה’
 יהבו”**.

מדגיש ‘השל”ה’ הקדוש שקל וחומר שיש להתפלל
 על כך שנעמיד זרע כשר: **”וביותר צריך זירוז
 להתפלל שיהיה לו זרע כשר עד עולם, ואגב, כל
 צרכיהם וזיווגם”**. גם אם עודנו צעירים ועדיין לא
 התחלנו לחשוב על כך או להיפגש, מכל מקום גם
 עלינו עוברים התהליכים הללו ועלינו להקדים
 תפילה למעשה. **”מה יצא הדבר”** - כשם שהזיווג
 הוא מה, כך גם הפרנסה והילדים, וגם חינוך
 הילדים ופרנסתם. הכל בידי שמייים.

מוסיף ‘השל”ה’: **”ולבי אומר, שעת רצון לתפילה זו
 בערב ראש חודש סיון, הוא החודש שבו נתנה
 התורה, ואז נקראים בניו לה’ אלוקינו”**. ננסה להבין
 מדוע ליבו הקדוש של בעל ‘השל”ה’ הורה
 להתפלל על כך אלה דווקא בערב ראש חודש
 סיוון, ולא בערב ראש השנה או בערב יום כיפורים,
 למשל.

”וּבְחֶרֶף בְּחַיִּים”

אקדים לכך שאלה פשוטה אך מהותית: מה אנחנו
 רוצים להשיג בחיינו? אנחנו צעירים והחיים עוד
 לפנינו, מה היעד אליו אנו מכוונים? דומני שפעמים
 רבות אנשים ישיבו על כך תשובות העולות
 מהמישור המעשי - אחד יענה שהוא רוצה להיות
 רופא, אחר שואף להיות איש צבא, וכן הלאה. עם
 יד על הלב - מה יועיל לאדם אם יהיו לו בחשבון
 הבנק מיליוני דולרים, אבל בחייו האישיים הוא
 יחוש בדידות ועצבות? אם במישור המשפחתי הוא
 לא ירווה נחת? אנו מכירים כאלו מקרים, שבהם
 לאדם יש לכאורה הכל אבל למעשה אין לו כלום.

על אף החשיבות שיש לגוף ולחומר, תכלית חיינו
 היא רוחנית. ביום ירושלים עסקנו בנושא זה
 מבחינה לאומית, בדרכו של מרן הרב זצ”ל שהקים
 את תנועת ‘דגל ירושלים’. הרב זצ”ל ראה ערך
 בחיבור החול הלאומי עם המדרגה ‘הירושלמית’
 והרוחנית, שהיא התכלית האמיתית.

⁶ של”ה, מסכת שבועות, נר מצווה, אותיות יח-ט

⁷ ראש השנה, דף י, עמוד ב

⁸ שבת, דף פח, עמוד א: “דאמר ריש לקיש: מאי דכתיב (בראשית א,
 לא): ‘וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי’, ה”א יתירה למה לוי? - מלמד
 שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, ואמר להם: אם ישראל
 מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו - אני מחזיר אתכם לתוהו
 ובוהו”.

⁹ דף טז, עמוד א

תפילת השל"ה הידועה והנפלאה, בה מפורטת הבקשה לחיות באור ה', בנוגע לאדם עצמו ולבניו, בבחינת **"וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בָּה' אֱלֹקֵיכֶם חַיִּים כְּלָכֶם הַיּוֹם"**¹⁵.

בישיבה ננהג כמנהגנו ונתפלל את 'תפילת השל"ה' ביום זה לאחר תפילת 'יום כיפור קטן', והרוצה יוסיף ויתפלל אותה בשנית אצל הכותל המערבי.

הרב יואל רוזנברג שליט"א הראני מאמר נפלא שכתב בחוברת 'מכותל תלמידנו', היוצאת על ידי תלמידי שיעור א' לקראת שבת ההורים. במאמר זה הוא הביא סיפור נפלא שסיפר הגרי"ד, הרב יוסף דב סולובייצ'יק, על סבו הדגול - רבי חיים סולובייצ'יק: בעיר בריסק היו אב ובנו, שביו בעלי אותה רמת יכולות, שרצו ללמוד אצל מלמד מסוים. אולם, באפשרותו של המלמד היה ללמד רק אחד מהם, והשאלה הייתה את מי הוא ילמד. השאלה באה לפני רבי חיים מבריסק והוא פסק שהמלמד ילמד דווקא את הבן, משום שהוא זיהו בו שהוא מתאים ללמד אחרים.

כך הסביר הגרי"ד את פסיקה זו¹⁶: **"דעיקר המצווה של לימוד הוא 'ללמדה את בני ישראל', וגם תלמוד תורה של עצמו יסודה בחובה של ללמד"**. הגדרה זו מבוססת על לשון הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה¹⁷: **"מי שלא למדו אביו חייב ללמד את עצמו כשיכיר"** - הוא לא כתב: **"ללמוד תורה"**, אלא **"ללמד את עצמו"**. דרך העברת התורה היא באופן של 'ללמד'. ברור שהלומד בחברותא ומסביר לחברו מבין יותר טוב את הסוגייה, כידוע. ההסברה מסייעת לעצם ההבנה, כי "המוח שלנו עובד במילים", כלשונו של מו"ר הרב הדרי זצ"ל.

התורה היא עצם חיינו. ברור הדבר שסוד החיים המלאים בסיפוק, בשמחה ובמשמעות תלוי בחיבור שלנו ושל ילדינו ללימוד התורה. ניתן להבחין בקלות בהבחנה שבין ילדיהם של אלו שבחרו בלימוד תורה לבין אלו שלא בחרו בחיים של תורה.

תשובה שבין ראש השנה ליום הכיפורים¹⁰. אלו הם ימים של הכנה לקראת מתן תורה, משום שכידוע בכל ראש חודש סיוון אנו ניצבים שוב למרגלות הר סיני מבחינה רוחנית¹¹, והאורות שהאירו באותה עת מאירים שוב¹².

לפנינו עומדים מספר ימים קדושים וגדולים - ראש חודש סיוון, 'יום המיוחס', שלושת ימי ההגבלה והשבת המיוחדת המכונה 'שבת כלה'¹³. שומה עלינו להיזהר שהימים הללו יעברו עלינו ביעף ובשגרתיות. כשם שיש להתכונן לחג מבחינה גשמית, להכין מאכלי חלב ולאפות עוגות גבינה, כך יש להתכונן אליו שבעתיים מבחינה רוחנית.

כדרכו של עולם, דרך העלייה מורכבת מ'סור מרע' ומ'עשה טוב'. נראה שבדורנו ה'סור מרע' הראשון הוא לנתק את עצמנו מהמדיה והמכשירים שאנחנו כל כך מחוברים אליהם. יבורך מי שיחליט להתנתק מהמכשיר הסלולרי שלו מעתה ועד ליום חמישי, למשל, אם לגמרי ואם לפרקי זמן קצובים. כל אחד לפי יכולתו - **"אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים"**¹⁴. העיקר הוא לצאת מהשגרה ומ'איזור הנוחות' ולעורר את הנפש לקראת היום הגדול הקרב ובא.

”וְהַיּוֹדְעָתָם לְכַנִּיָּה וְלַכְנִי בְנִיָּה”

בעל 'השל"ה' מכונה בפי כל ישראל 'השל"ה הקדוש', כינוי שלא רבים זכו לו. הוא חיבר את

¹⁰ עיין לב דוד (לחיד"א), פרק לא: "ימים אשר נחו בהם היהודים, לפני ההר הגדול... שם ישבנו והיינו לאחדים... וע"ז פסקה זוהמתנו וזכינו לקבל התורה. וזו היא והלאה, הימים הללו קדש הם ומסוגלים ליטרה... לקנות עונה ואחדות עם ישראל... ואף גם להבין ולהשכיל בתורה. וזאת מצאנו לחד מקמיא רבינו בעל המכתם ז"ל, אמר מר: כי אין ספק שבימי הפרשה, נמסרו להם סודות וענינים נפלאים שהיו מועילים מאד ליחיד סגולה... וא"כ אם יתעורר האדם בימים האלו... בעונה ובאחדות והשתדלות להבין התורה לפי מדרגתו, אין ספק דשעתא קיימא ליה, יעשה לו סגולה, יותר ויותר משאר ימים".

¹¹ עיין רמ"א, אורח חיים, סימן תסח, סעיף י: "ונהגו שלא להקיד דם בשום ערב יו"ט, ואין לשנות", וביאר המשנה הברורה סעיף קטן לח: "דבערב שבוועות יצא שד דשמו 'טבווח', ואילו לא קיבלו ישראל את התורה היו טבח להו לבשריהו ולדמיהו. וגזרו רבנן על כל ערב יו"ט משום ערב שבוועות". מכאן שאירועי הימים ההם חוזרים בכל שנה.

¹² עיין דרך ה', חלק ד, פרק ז, אות ו: "שכל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מהזמנים, בשבט תקופת הזמן ההוא, יאיר עלינו אור מעין האור הראשון, ותחדש תולדת התיקון ההוא במי שקבלו".

¹³ עיין נטעי גבריאל - שבועות, פרק ז, סעיף י; ילקוט יוסף, סימן תצד, סעיף כה.

¹⁴ ברכות, דף ה, עמוד ב.

¹⁵ דברים, פרק ד, פסוק ד.
¹⁶ הריי קדם, חלק ב, סימן קכב.
¹⁷ פרק א, הלכה ג.

רבים מבני הישיבות מצויים כעת בקו החזית. ראוי שנתחזק בלימוד עבורם ולזכותם, המסתערים מול האויב תחת השמש הקופחת.

ימי שישי, שבת וראשון הקרובים הם 'שלושת ימי ההגבלה'. מצב זה מאתגר, וראוי שכל אחד ימצא את הדרך המתאימה לו להוסיף בלימוד התורה - ללמוד 'סדר בוקר' ביום שישי, להישאר לשבת או לקצר את השהות בבית על ידי יציאה מאוחרת ושיבה מוקדמת. הלוא אין זה יום רגיל, זהו ערב חג מתן תורה! ישנם בינינו כאלה שזכו ויהיו עמוסים בצורכי הבית ביום זה, אולם אלה שעדיין עתותיהם בידיהם נקראים להקדיש זמן רב יותר ללימוד התורה ביום מיוחד זה. כמובן, גם מי שזכה ויש לו בית צריך למצוא את הדרך ולהוסיף תורה ביום זה.

בליל יום ירושלים דיבר כאן הרב שמואל אליהו שליט"א על הגבורה של דורנו - הגבורה שבחזית הקרבות והגבורה שבחזית בית המדרש. אלו הן שתי פנים של אותו שדה הקרב. נאמין בעצמנו, ונוסיף ונתחזק בתורה, בתפילה ובגבורה, למעננו ולמען כלל ישראל. בעזרת ה' נבוא למתן תורה בישיבה לאחר הכנה עצמית ולאחר טבילה במקווה בישיבה, ויש הטובלים גם בחג עצמו, וכך נזכה לאור של מתן תורה.

נדע, כי בעלות השחר של יום שני הקב"ה יהיה כאן וייתן תורה. לכן, הרב אלישיב זצ"ל היה מורה שבזמן הקרואים לתורה בחג העצרת זהו הזמן הטוב ביותר להתפלל לרפואת החולים והפצועים ולכל הזקוקים לישועות. משום שהאמור "וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹל" ²² מתקיים שוב בכל שנה ושנה ואותם אורות מופיעים מידי שנה בשנה בבית המדרש.

אשרינו ואשרי חלקנו שאנו יכולים לדבר על כך בבית מדרשנו, זהו דבר גדול. זכינו להיות בני תורה של דור הגאולה. אשרינו מה טוב חלקנו, שנזכה להיות ראויים.

²² שמות, פרק כ, פסוק טו - "וְכָל הָעָם רֹאִים" - מלמד שלא היה בהם אחד סומא. ומניין שלא היה בהם אדם? תלמוד לומר (שם יט, ח): "וַיַּעֲנוּ כָל הָעָם" ומניין שלא היה בהם חרש? תלמוד לומר (שם כד, ז): "וַיַּעֲשֶׂה וַיִּשְׁמָע" (רש"י).

אלו עולמות שונים לחלוטין. אנשים רודפים אחר האושר, ומשוכנעים שסודו הוא בדברים הגשמיים. אולם, "הנפש לא תימלא", שהלוא היא בת-מלכים וזקוקה למזון מלכות, שהוא לימוד תורה וחיבור לקודש ולריבונו של עולם, כאמור ב'מסילת ישרים' ¹⁸.

"בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי יֵרֶד ה' פָּעִינִי כָּל הַיּוֹם"

לבי אומר שהימים הללו שאנו עומדים בפתחם הם ימים של 'סור מרע' ו'עשה טוב' - להסיר את המונעים מלהתחבר אל התורה ולהתחזק יותר בלימודה ¹⁹. עלינו לנצל את הימים הקרובים ולהוסיף בלימוד התורה בכמות ובאיכות, כמופיע במודעה של הישיבה כפי שחינכנו רבנו הרב הדרי זצ"ל.

אני ממליץ לעסוק בימים הללו בלימוד אודות ערך לימוד התורה. כמו כן, ראוי להקדיש זמן ללימוד על ענייניו של חג השבועות, חג מתן תורה, שכמובן אינו 'חג עוגת הגבינה' ולא 'חג המים' ²⁰. בפרט אני מציע ללמוד ב'נתיבות שלום', שהוא ספר עבודה נפלא, מרומם ומקדש.

מה טוב להשתדל ללמוד בימים הללו ברצף. הבאנו בעבר את דברי ה'חזון איש' שמי שאינו לומד ברצף תורתו היא קרעים קרעים ²¹. על כן, יש להשתדל ללמוד ברציפות ככל הניתן - להחליט שבמשך חצי שעה או שעה לא נקום ממקומנו או לא נדבר בדברי חולין, יהיה מה שיהיה. יש העורכים 'תענית דיבור' במשך 'סדר', שניים או שלושה, זוהי אכן זכות גדולה הנוסכת אור על נפשו, על משפחתו ועל כלל ישראל.

¹⁸ מסילת ישרים, פרק א. על פי ויקרא רבה, פרשה ו.

¹⁹ עיין עבודת ישראל, לשבועות ד"ה ביום: "כי באמת בכל שנה ושנה כל ימי עולם נתגלה הדבר ההוא שהיה בימים ההם... ולזה צריך כל אדם כשבא ראש חודש סיון עד חג השבועות לקרות באותו עסק התורה ולהמשיך לו זה הקדושה שנתגלה ביום זה". עיין עוד מועד לכל חי (נר"ח פלאג'י), סימן ח, אות ד.

²⁰ עיין נטעי גבריאל - שבועות, פרק ג, סעיף יא

²¹ קובץ אגרות חזון איש, חלק א, אגרת ג: "ללמוד שעה אחת ולהפסיק שעה אחת הוא קיום התוהו, האפס וההעדר. הרי זה זורע ושולח עליהם מים לסחפן. עיקר הלימוד הוא התמידי והבלתי נפסק. בלימוד התמידי הוא סוד הקדושה, וזה שעושה תורתו קרעים קרעים אסף רוח".